

VATANDAŞLIĞIN KAZANILMASINA İLİŞKİN KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇALIŞMA:
AVRUPA VATANDAŞLIK SÖZLEŞMESİ VE KKTC HUKUKU

A COMPARATIVE STUDY REGARDING THE ACQUISITION OF CITIZENSHIP: THE
EUROPEAN CONVENTION ON NATIONALITY AND THE LAW OF THE TRNC

Yrd. Doç. Dr./Asst. Prof. Arzu Alibaba*

Öz

Bu çalışmanın amacı, çağdaş vatandaşlık hukuku ilke ve yaklaşımlarını barındıran Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'yle, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) yurttaşlık hukukunda benimsenen ilke ve kuralları vatandaşlığın kazanılması açısından karşılaştırmaktır. Bu bağlamda, öncelikle Sözleşme'nin öngördüğü vatandaşlık hukukuna hakim olan ilkelerin KKTC hukukuna ne ölçüde yansıdığı irdelenmiştir. Söz konusu irdeleme hem yürürlükteki 25/93 Sayılı Yurttaşlık Yasası, hem de KKTC Meclisi'nde bekleyen Yurttaşlık Yasa Tasarısı hükümleri ele alınmak suretiyle yapılmıştır. Sözleşme'nin vatandaşlık kazanım yollarına ilişkin öngördüğü kurallarla, KKTC hukukunda öngörülen yurttaşlık kazanım yollarının ne ölçüde benzeştiği ve hangi noktalarda farklılıklar olduğu bu çalışmanın bir diğer konusunu oluşturmaktadır. Yine Yurttaşlık Yasası ve Yasa Tasarısı ayrı ayrı ele alınmış ve mevcut durumla, olması gerekene ilişkin birtakım değerlendirmeler yapılmıştır.

Abstract

The aim of this study is to compare the European Convention on Nationality, which includes the contemporary principles regarding the law of citizenship, with the law of the TRNC in terms of acquisition of citizenship. Within this framework, to what extent the principles provided under the Convention is included into the citizenship law of the TRNC is examined. While examining the mentioned principles, both the Citizenship Act No. 25/93 and the Draft Act of Citizenship is considered. The similarities and the differences between the rules of the European Convention on Nationality and the citizenship law of the TRNC regulating the acquisition of

---

*Doğu Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı, E-posta: arzu.alibaba@emu.edu.tr

**Makale Gönderim Tarihi: 10.01.2017; Makale Kabul Tarihi: 06.04.2017.

citizenship are studied. The Citizenship Act No. 25/93 and the Draft Act of Citizenship are separately analyzed and compared with the European Convention on Nationality. The study focused both on the rules which are in force and the proposed rules while discussing how the ways of acquisition of citizenship must be regulated.

Anahtar Kelimeler: *Vatandaşlık, Vatandaşlığın kazanılması, Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi, KKTC yurttaşlık hukuku, Vatandaşlık hukukunun genel ilkeleri.*

Keywords: *Citizenship, Acquisition of citizenship, The European Convention on Nationality, citizenship law of the TRNC, General principles of citizenship law.*

Giriş

Kişi ile devlet arasındaki hukuki ve siyasi bağ olarak ifade edilebilecek vatandaşlık, bir insan hakkıdır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi¹ “herkes vatandaşlık hakkına sahiptir” (md. 15) demekle bunu hükme bağlamıştır. Hâl böyle olmakla birlikte, devletlerin kendi vatandaşlarını tayin hususunda münhasır yetkileri vardır². Bu yetkinin sınırsız olduğu düşünülmemelidir; hele ki, vatandaşlık konularının giderek milletlerarası sözleşmelerce düzenlenmeye başladığı göz önünde bulundurulacak olursa³. Avrupa Konseyi tarafından hazırlanıp, 6 Kasım 1997’de imzaya açılan ve 1 Mart 2000’de yürürlüğe giren Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi, “vatandaşlık konusunda milli ve milletlerarası hukuklardaki son eğilimleri yansıtan ilk milletlerarası metin”⁴ olarak nitelendirilmektedir. Her ne kadar Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) taraf olmasa da, bu nitelikleri haiz bir Sözleşme’nin, KKTC yurttaşlığının⁵ kazanılmasına ilişkin KKTC Yurttaşlık Yasası⁶ ve KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı’ndaki⁷ düzenlemeler ile

¹Universal Declaration of Human Rights, General Assembly Resolution 217A, Paris, 10.12.1948, <www.un.org/en/universal-declaration-human-rights> (Erişim Tarihi: 06.04.2017).

²Gülin GÜNGÖR, *Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi* (Avrupa), Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Prof. Dr. Yılmaz Altuğ’a Armağan, C. 17-18, S. 1-2, 1997-1998, s. 229-250; Münhasır yetki konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Gülin GÜNGÖR, *Tâbiyet Hukuku, Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler-Şeyler* (Tâbiyet), 4. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 13-21.

³Bilgin TİRYAKİOĞLU, *Multiple Citizenship and its Consequences in Turkish Law*, Ankara Law Review, Vol. 3, No. 1, 2006, s. 1-16. Devletler vatandaşlık konusunda birtakım milletlerarası sözleşmelere taraf olup bu konuda yükümlülük altına girdikleri zaman, vatandaşlığın milli yönünün gerilediği ve bu konunun münhasır yetkiye dahil olma özelliğinin sona erdiği milletlerarası hukukta ileri sürülmektedir (WEISS): Bkz. GÜNGÖR, Avrupa, s. 233; ayrıca bkz. GÜNGÖR, Tâbiyet, s. 19.

⁴Feriha Bilge TANRIBİLİR, *Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi ve Türk Hukuku*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Prof. Dr. Ergin Nomer’e Armağan, C. 22, S. 2, 2002, s. 791-818.

⁵KKTC yasa koyucusu “vatandaşlık” kavramı yerine “yurttaşlık” kavramını tercih ettiği için, KKTC hukukuna ilişkin açıklamalar “yurttaşlık” kavramı kullanılmak suretiyle yapılacaktır.

⁶25/1993 Sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası için bkz. <www.mahkemeler.net> (Erişim Tarihi: 10.06.2016).

⁷Metin için bkz. <www.cm.gov.nc.tr/Yasalar/yurttaslik.docx> (Erişim Tarihi: 06.04.2017).

karşılaştırılmasının, KKTC yurttaşlık hukukunun çağdaş vatandaşlık hukuku ilkeleri ile ne ölçüde örtüştüğünü ve farklılaştığını ortaya koymak adına önemli olduğu düşüncesindeyiz.

I. Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesinin Konusu ve Kapsamı

Sözleşmenin önsözü incelendiğinde, taraf devletlerin birtakım hususlara ilişkin hassasiyetlerini ortaya koyduklarını görmek mümkündür. Öncelikle, vatandaşlık meselesinin hem devletin, hem de bireyin meşru menfaatleri hesaba katılarak irdelenmesi gereken bir mesele olduğunun altı çizilmiştir. Vatandaşlık, çok vatandaşlık ve vatansızlık hallerine ilişkin diğer uluslararası metinlerin de hatırd tutulduğu vurgulanmıştır. Taraf devletler, vatandaşlığa ilişkin hukuki prensiplerin geliştirilmesini, bunların iç hukuka dahil edilmelerinin teminini ve mümkün olduğunca vatansızlık hallerinin azaltılmasını desteklediklerini ortaya koymuşlardır. Ayrımcılığın önlenmesi, aile hayatına saygı hakkı (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi⁸ md. 8) gözetilecek diğer hususlar olarak Sözleşmenin önsözünde yer almışlardır. Çok vatandaşlıkla ilgili konunun önemi, her devletin kendi iç hukukunda başka bir devletin vatandaşlığını kazanan kendi vatandaşlarına ilişkin düzenlemeler getirebileceğinin altı çizildikten sonra, bu durumun sonuçlarına, özellikle çok vatandaşlığa sahip olanların hakları ve borçları bakımından uygun çözümler getirilmesi için anlaşmaya varmanın amaçlandığı vurgulanmıştır. Bu bağlamda, iki veya daha fazla taraf devletin vatandaşlığını taşıyan kişinin, bu devletlerden sadece birinde askerlik yükümlülüğünü yerine getirmesinin arzulandığı da ifade edilmiştir. Vatandaşlık işlerinden sorumlu milli yetkililer arasında uluslararası işbirliğini teşvik etmek gayesiyle sözleşme hükümleri üzerinde uzlaşıldığının da altı çizilmiştir⁹.

Sözleşmenin amacı 1. maddesinde yer almış ve taraf devletlerin uymayı taahhüt ettikleri gerçek kişilerin vatandaşlığına ilişkin kural ve prensiplerin düzenlendiği ve çok vatandaşlığa sahip kişilerin askerlik yükümlülüğüne ilişkin kurallara yer verildiği ortaya konmuştur. Sözleşmenin 2. maddesi tanımları içermektedir. Buradaki en dikkat çekici husus, vatandaşlık kavramını tanımlarken birey ile devlet arasındaki hukuki bağ olduğunun vurgulanmış olması ve kişinin etnik kökenini göstermediğinin altının çizilmiş olmasıdır. Diğer bir ifadeyle, vatandaşlığın “millet ile değil, devlet ile kurulan bir hukuki bağ”¹⁰ olarak kabul edildiği ortaya

⁸Sözleşme metni için bkz. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, European Treaty Series - No. 5, Rome, 4.XI.1950, <www.echr.coe.int/Document/Convention_ENG.pdf> (Erişim Tarihi: 07.12.2015).

⁹Sözleşme metni için bkz. European Convention on Nationality, European Treaty Series - No. 166, Strasbourg, 6.XI.1997, <<http://www.unhcr.org/451790842.pdf>> (Erişim tarihi: 07.12.2015).

¹⁰ GÜNGÖR, Avrupa, s. 230.

konmuştur. Dikkat edilecek olursa, söz konusu tanımda vatandaşlığın birey ile devlet arasında aynı zamanda siyasi bir bağ olduğu hususuna yer verilmemiştir. Burada murat edilenin, Sözleşmenin, vatandaşlığın milli değil milletlerarası yönü ile ilgilendiğini vurgulamak olduğu düşünülmektedir¹¹.

Her devletin kendi hukukunda kimin vatandaşı olduğuna karar verebileceği 3. maddede düzenlenmiştir¹². Ancak bu hukukun diğer devletler tarafından kabul edilmesi, diğer bir ifadeyle vatandaşlığın etkili olması, vatandaşlığa ilişkin uygulanabilecek milletlerarası sözleşmelere, milletlerarası örf-âdet kurallarına ve hukukun genel prensiplerine uygunluğu oranında mümkün olabilecektir. Bunun nedeni devletlerin düzenlemelerinin vatandaşlığın iç hukuk yönü ile sınırlı olmasıdır. Halbuki vatandaşlığın bir de milletlerarası yönü vardır ve milletlerarası hukukun, vatandaşlık hukuku alanında da üstünlüğe sahip olduğu unutulmamalıdır¹³.

II. Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesinde Yer Alan Vatandaşlık Hukukunun Genel İlkeleri ve KKTC Yurttaşlık Hukukundaki Durum

A. Vatandaşlık Hukukunun Direktif İlkeleri

Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi 4. maddesinde vatandaşlık kanunları hazırlanırken dikkate alınması gereken ve vatandaşlık hukukunun direktif ilkeleri¹⁴ olarak bilinen ilkelere yer vermiştir. Vatandaşlık hukukunun klasik ilkeleri olarak kabul edilen “herkesin bir vatandaşlığı olmalıdır”¹⁵, “herkesin sadece bir vatandaşlığı olmalıdır” ve “herkes vatandaşlığını değiştirmede serbesttir” ilkelerinin yeniden değerlendirilip, bazı yeni ilkelere birlikte

¹¹ GÜNGÖR, Avrupa, s. 230.

¹² Söz konusu düzenleme her devletin kendisini oluşturan insan topluluğunu belirleme hususunda sahip olduğu yetkiyi diğer bir ifadeyle “münhasır yetki”yi hükme bağlamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. GÜNGÖR, Avrupa, s. 231-234; Ayrıca bkz. Turgut TURHAN ve Feriha Bilge TANRIBİLİR, *Vatandaşlık Hukuku*, 3. Baskı, Yetkin, Ankara, 2012, s. 30.

¹³ GÜNGÖR, Avrupa, s. 232.

¹⁴Devletlerin vatandaşlık hukuku hakkında düzenlemeler getirirken mümkün olduğunca uymak zorunda oldukları milletlerarası hukukta yer alan direktiflerdir. Bkz. TURHAN/TANRIBİLİR, s. 29; Vahit DOĞAN ve Hasan ODABAŞI, *Yargı Kararları Işığında Vatandaşlık ve Yabancılar Hukuku*, Seçkin, Ankara, 2004, s. 22. Söz konusu ilkelerin her ülkenin kendi sosyal yapısına uygun olarak sınırlı ve çeşitli ölçülerde etkin olması, milletlerarası hukuka aykırılık teşkil etmemektedir. Bkz. Ergin NOMER, *Türk Vatandaşlık Hukukunun Genel İlkeleri* (İlkeler), *Vatandaşlık ve Yabancılar Hukuku Alanında Gelişmeler* (Bilimsel Toplantı), AÜHF/İÜHF/Deutsch-Türkische Juristenvereinigung, İstanbul, 2000, s. 67.

¹⁵“Bu ilkenin dayandığı düşünce, kişi için yurtsuzluğun düzene aykırı, anormal ve sakıncalı bir durum olduğudur. Bunun, kişinin kendisi, ülkesinde bulunduğu devlet ve sonuç olarak da uluslararası topluluk bakımından istenmeyen, kaçınılması ve önlenmesi gereken bir durum sayılması gerekir”. Bkz. Rona AYBAY ve Nimet ÖZBEK, *Vatandaşlık Hukuku*, 4. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015, s. 52.

Sözleşmede yer bulduklarını söylemek mümkündür¹⁶. Sözleşmenin 5. maddesinde ise ayırım yasağı düzenlenmiştir.

Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi “herkesin vatandaşlık hakkı vardır” (md. 4) demektedir. Daha önce belirtildiği üzere, vatandaşlık bir insan hakkıdır ve dolayısıyla herkesin bir vatandaşlığı olmalıdır. Diğer bir ifadeyle Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi, vatandaşlık kanunlarının herkesin en az bir vatandaşlığa sahip olmasını temin edecek şekilde düzenlenmesi gerektiğini öngörmektedir¹⁷. Bunun en güzel örneği Türk Vatandaşlığı Kanunu’nda¹⁸ (TVK) soybağı esası (kan esası) (TVK md. 7) ve doğum yeri esasının (toprak esası) (TVK md. 8) birlikte kabul edilmiş olmasıdır¹⁹. Vatansızlığı önlemek²⁰ adına “ikinci derecede”²¹ kullanılan toprak esası prensibine göre, “Türkiye’de doğan ve yabancı ana ve babasından dolayı doğumla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayan çocuk, doğumdan itibaren Türk vatandaşdır” demek suretiyle herkesin vatandaşlığa sahip olmaya hakkı vardır ilkesine hizmet edilmiştir.

KKTC yurttaşlık hukukuna bakıldığında, yürürlükte olan 25/93 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası’nda ve KKTC Meclisi’nde görüşülmek üzere bekleyen KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı’nda toprak esasına (vatansızlığı önleyici toprak esasına) Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi’ndeki söz konusu ilkeye hizmet edecek şekilde yer verilmediği görülmektedir. Yurttaşlık Yasası, KKTC’de doğan bir çocuğun ana veya babasından vatandaşlık kazanıp kazanmadığına bakılmaksızın, ana veya babanın yabancı olmasını ve ilgili ülkelerle KKTC arasında müteakabiliyet koşulunun gerçekleşmiş olmasını KKTC yurttaşlığının kazanılması için yeterli saymıştır (md. 6/1). Düzenlemeden anlaşılacağı üzere, toprak esası, vatansızlığı önleme amacı güdülmeksizin, yurttaşlığın doğumdan itibaren kazanılmasını sağlamak üzere hükme

¹⁶ GÜNGÖR, Tâbiyet, s. 37.

¹⁷ Şunu belirtmek gerekir ki, vatandaşlık hakkının mutlak bir hak olmadığı, kişinin istediği herhangi bir devletin vatandaşlığını kazanabileceği anlamına gelmediği, meselenin, ilgili taraf devletle sıkı bağları olan kişinin, başka türlü vatansız kalacaksa söz konusu devletin vatandaşlığını kazanmasına imkan verilmesi olarak anlaşılması gerektiği doktrinde ileri sürülmektedir (KILLERBY): bkz. GÜNGÖR, Tâbiyet, s. 38.

¹⁸ 29.05.2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu için bkz. RG. 12.06.2009-27256.

¹⁹ Vahit DOĞAN, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 12. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2015, s. 28; DOĞAN/ODABAŞI, s. 23. Şunu belirtmek gerekir ki, vatansızlığı önleyici toprak esasına 403 Sayılı eski Türk Vatandaşlığı Kanunu’nda ve ondan önceki 1312 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu’nda da yer verilmişti. Ayrıntılı bilgi için bkz. Osman Fazıl BERKİ, *Türk Vatandaşlığı Hukukunda Toprak Esasının Gelişmesi*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 27, S. 1, 1970, s. 67-75.

²⁰ Vatansızlığı önleyici toprak esasının temelinde: “Doğum anında ortaya çıkan vatansızlığın önlenmesi, çocuğun yüksek menfaatini koruma düşüncesiyle, uluslararası toplumun öncelikli hedeflerinden biri” olması yatmaktadır. Bkz. Gülin GÜNGÖR, *Vatansızlığın Azaltılmasına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Bazı Hükümlerinin 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu Üzerindeki Etkisi* (Vatansızlık), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 63, S. 3, 2014, s. 479-507.

²¹ Ergin NOMER, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (Vatandaşlık), 21. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2015, s. 72. Doğum yeri esasından hareketle Türk vatandaşlığının kazanılmasını “ayrık (istisnai)” olarak nitelendiren görüş için bkz. AYBAY/ÖZBEK, s. 93; doğum yeri esasını “ikincil/tali” bir esas olarak kabul eden görüş için bkz. GÜNGÖR, Tâbiyet, s. 68.

bağlamıştır²². Bu düzenleme neticesinde, KKTC’de doğan ve ana ve babasından vatandaşlık kazanamamasına rağmen, mütakabiliyet koşulu gerçekleşmediği için vatansız kalacak çocuklar olabileceği gibi, ana ve/veya babasından vatandaşlık almasına rağmen, mütakabiliyet koşulu gerçekleşti diye KKTC yurttaşlığını da kazanan çifte tâbiyetli çocuklar da olabilecektir. KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı’nda ise zaten toprak esaslı bir asli kazanım yolu olarak öngörülmemiştir. “Doğum Yeri Esasına Göre Yurttaşlığa Alınma” yan başlığını taşıyan 11. maddeye göre, Tasarı yasalaşıp yürürlüğe girmeden önce KKTC’de doğanlar, birtakım koşulları²³ sağlamaları halinde, yetkili makam kararıyla KKTC yurttaşlığına alınabileceklerdir.

Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi’nde “vatansızlık önlenmelidir”²⁴ ilkesine de yer verilmiştir (md. 4)²⁵. Vatansızlığı önlemeye yönelik olarak, KKTC Yurttaşlık Yasası’nın (md. 7/3) ve Yurttaşlık Yasa Tasarısı’nın (md. 10/3) KKTC yurttaşıyla evlenen vatansız kadın veya erkeğin KKTC yurttaşlığını kazanacağına ilişkin düzenlemeleri örnek olarak gösterilebilir. Yine, evlat edinilen vatansız küçüğün KKTC yurttaşlığını kazanacağına dair Yurttaşlık Yasası’nda (md. 5/1) ve Yasa Tasarısı’nda (md. 6/1) yer alan düzenlemeler de vatansızlık halini ortadan kaldırmaya yöneliktir.

“Bir taraf devlet vatandaşı ile bir yabancıyla evliliği veya evliliğin son bulması ya da eşlerden birinin evlilik sırasında vatandaşlığını değiştirmesi diğer eşin vatandaşlığına otomatik olarak, kendiliğinden etki etmemelidir” şeklindeki düzenleme yine Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi’nin 4. maddesinde yer almıştır²⁶. “Herkes vatandaşlığını değiştirmede serbesttir” ilkesinin bir uzantısı olan, kimseye zorla vatandaşlık verilmemesi gereği²⁷ bu hükümlerle ortaya konmuştur. Dikkat edilecek olursa, evliliğin vatandaşlığa etkisini düzenleyen bu hükümde, kadın ve erkek arasında ayırım yapılmaksızın, evlenmeye kişiye iradesi dışında vatandaşlık

²²Turgut TURHAN, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yurttaşlık Hukuku* (KKTC), Turhan Kitabevi, Ankara 2002, s. 29.

²³Söz konusu koşullar şunlardır: Reşit olduktan sonra iki yıl içinde başvurmak; doğduğu tarihten 17 yaşını dolduruncaya kadar KKTC’de yaşamış olmak; kişinin reşit olduğu tarihten önce anne veya babasının üç yıl KKTC’de yasal olarak ikamet etmesi; reşit oluncaya kadar yılda yirmi günden fazla yurtdışında bulunmamak (ancak askerlik veya üniversite eğitimi için yurtdışında geçen süre kesinti sayılmaz); milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak; genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden hastalığı bulunmamak; iyi ahlâk sahibi olmak.

²⁴ Vatansızlığı önlemeye yönelik olarak ulusal ve uluslararası düzeyde alınan tedbirlerin tarihi gelişim süreciyle ilgili bkz. Osman Fazıl BERKİ, *Vatansızlık*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 1, 1948, s. 167-192.

²⁵“Herkesin vatandaşlığa hakkı vardır” ve “Kimse vatandaşlığından keyfi biçimde yoksun bırakılmamalıdır” ilkeleriyle birlikte söz konusu ilke, Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi’nde vatansızlığın önlenmesi hususu üzerinde özellikle durulduğunun göstergeleridir. Bkz. TURHAN/TANRIBİLİR, s. 32; Explanatory Report to the European Convention on Nationality, Strasbourg, 6.XI.1997, sh. 7, <<http://www.coe.int>> (Erişim Tarihi: 01.11.2016).

²⁶Bu düzenlemenin amacının, evlenmeye bağlı vatandaşlık değişiminin kişinin ve özellikle de kadının iradesi dışında gerçekleşmesini engellemek olduğu yönündeki görüş için bkz. DOĞAN, s. 30.

²⁷AYBAY/ÖZBEK, s. 57.

yükletilemeyeceği prensibi hükme bağlanmıştır. KKTC Yurttaşlık Yasası'nın evlenmeye ilişkin düzenlemesi, KKTC yurttaşı erkeklerle evlenen yabancı kadına otomatik olarak yurttaşlık bahşettiğinden (md. 7/1), evliliğin vatandaşlığa kendiliğinden tesir etmemesi prensibi ile ters düşmektedir. Yine, evlendiği zaman vatansız olan veya evlenmekle eski yurttaşlığını kaybeden yabancı kadın veya erkek kendiliğinden KKTC yurttaşlığını kazanacaktır (md. 7/3). Her ne kadar söz konusu kişilere iradeleri dışında yurttaşlık yükletilmiş olsa da, herkesin vatandaşlık hakkı vardır ve vatansızlık önlenmelidir prensipleriyle uyumlu bir düzenlemedir. Diğer taraftan, KKTC yurttaşı bir kadınla evlenen yabancı erkeğin KKTC yurttaşlığını kazanabilmesi, bir yıldan fazla bir süredir evli olmasına ve eşiyle birlikte yaşamasına bağlıdır (md. 7/2). Dolayısıyla, kadın ve erkek arasında bir ayırım yapıldığını söylemek yerinde olacaktır. Ancak, yabancı erkeğin KKTC yurttaşı kadınla bir yıldan uzun bir süredir evli olduğunu ve birlikte yaşadığını ispat gereği doğuran bu düzenleme, bir kendiliğinden kazanım olarak değil de, yetkili makam kararıyla kazanıma yaklaşmış bir düzenleme olduğundan²⁸, bu bağlamda Sözleşme ile daha uyumludur. Yabancı bir erkekle evlenen KKTC yurttaşı kadının, kocasının vatandaşlığını kazanması halinde KKTC yurttaşlığını kaybetmeyeceği (md. 19) yönündeki hüküm de, Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi ile uyumludur. Evliliğin sona ermesi halinde KKTC yurttaşlığını kazanan kişinin yurttaşlığı kaybedeceğine ilişkin herhangi bir düzenleme Yurttaşlık Yasası'nda yer almamaktadır.

Yurttaşlık Yasa Tasarısı evlenme yoluyla kazanımı bir yetkili makam kararıyla kazanım yolu olarak düzenlemiş ve bunu da “Evlenme Yolu ile Yurttaşlığa Alınma” yan başlığıyla açık bir şekilde ortaya koymuştur (md. 10). Dolayısıyla, evlenme halinde ilgilinin istemi üzerine yurttaşlık kazanımını öngören bu düzenleme, Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'ndeki söz konusu prensiple paraleldir. Ayrıca, evlenme yoluyla yurttaşlık kazanacaklar için kadın ve erkek arasında herhangi bir ayırım öngörmeyen hüküm, bu yönüyle de Sözleşme ile uyumludur. Öte yandan Yasa Tasarısı'nda yer alan ve evlenmekle KKTC yurttaşlığını kazandıktan sonra 3 yıl içinde boşanma halinde KKTC yurttaşlığının iptal edilebileceğini içeren düzenleme (md. 10/4), Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'ndeki evliliğin son bulmasının kazanılan vatandaşlığa etki etmeyeceği prensibiyle ters düşmektedir. Haliyle vatandaşlığın sürekliliği prensibine de aykırılık teşkil etmektedir.

---

²⁸ TURHAN, KKTC, s. 43.

Vatandaşlık hukukunun klasik direktif ilkeleri arasında yer alan “herkesin sadece bir vatandaşlığı olmalıdır” ilkesi Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi’nde yer bulmamıştır²⁹. Çok vatandaşlıktan kaynaklanan birtakım hususlara çözüm getirme amacını taşıyan Sözleşme’nin, bu prensibe yer vermemiş olması oldukça doğaldır, aksi halde Sözleşmenin amacı ile çelişen bir durum ortaya çıkardı³⁰. Milletlerarası vatandaşlık hukukunda, prensip olma özelliğini yitiren çifte veya çok vatandaşlığın önlenmesi³¹, KKTC Yurttaşlık Yasası’nda ve Yurttaşlık Yasa Tasarısı’nda da yer bulmamıştır. Her iki metinde de çifte veya çok vatandaşlığın yasak olduğuna, ya da önlenmesi gerektiğine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

B. Ayrım Yasağı İlkesi

Sözleşmenin önsözünde de belirtildiği üzere, vatandaşlıkla ilgili ayrım yapma yasağı vardır. Buna göre, hiçbir taraf devlet vatandaşlıkla ilgili cinsiyet, din, ırk, renk, milliyet veya etnik kökene dayalı ayrımcılık içeren kurallar getiremeyecektir (md. 5/1). Söz konusu düzenlemenin “vatandaşlığın biçimsel veçhesi, bağ olma özelliği itibariyle olduğu, vatandaşlığın kazanılması veya kaybı ile ilgili olarak hüküm ifade edeceği”³² kabul edilmektedir. Diğer bir ifadeyle, vatandaşlık bağı kurulur veya sonlandırılırken, cinsiyet, din, ırk, renk, milliyet veya etnik köken esasına dayalı ayrım yapılamayacaktır.

Bu noktada KKTC Yurttaşlık Yasası’nın evlenme yoluyla kazanımda kadın ve erkek arasında bir ayrım yaptığının altını çizmek gerekir³³. Daha önce belirtildiği üzere, yabancı kadın KKTC yurttaşı erkekle evlenmekle otomatik olarak KKTC yurttaşlığını kazanırken (md. 7/1), yabancı erkek KKTC yurttaşı bir kadınla evlendiği zaman bir yıldan fazla bir süredir evli olmak ve birlikte yaşamak koşullarını yerine getirdiğinde KKTC yurttaşlığını kazanabilecektir (md. 7/2)³⁴. Yurttaşlık Yasa Tasarısı’nda böyle bir ayrım yapılmamış, evlenme yoluyla KKTC

²⁹“Bunun nedeni, özellikle II. Dünya Savaşı’ndan sonra yaşanan göç hareketleri sonucunda vatandaşı olmadıkları ülkelerde yaşamak zorunda kalan insan sayısının artmış olmasıdır. Başlangıçta geçici göçmen olarak kabul edilen bu kişilerin, zamanla geçici olmadıkları anlaşılmış, özellikle ikinci ve sonraki kuşakların vatandaşı olmadıkları bu ülkelerde yaşamaya devam ettikleri görülmüştür. Bu nedenle, önceki dönemlerde kabul gören çifte veya çok vatandaşlığın önlenmesi amacı, artık terk edilmeye başlanmıştır”. Bkz. DOĞAN, s. 28-29. Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi “her şahsın ‘tek’ vatandaşlığı olmalıdır şeklindeki bir anlayışa, -kişiyi hiç dikkate almaksızın- bağlı kalmayı uygun ve doğru” bulmamıştır. Bkz. NOMER, İlkeler, s. 78.

³⁰ GÜNGÖR, Avrupa, s. 235.

³¹ NOMER, Vatandaşlık, s. 8; Erdem BAHADIR, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 3. Baskı, Beta, İstanbul, 2013, s. 12; Ayhan DOLUNAY, *Vatandaşlık Hukuku Temel İlkelerinin Türk Hukuku ve Kıbrıs Türk Hukuku Açısından Değerlendirilmesi*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 122, 2016, s. 369-416.

³² GÜNGÖR, Avrupa, s. 236.

³³Turgut TURHAN, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yurttaşlık Yasasında Evlenmenin Vatandaşlığa Etkisi ve Kadın*, Kadın/Woman 2000, C. I, S. 1, 2000, s. 37-60.

³⁴ 1993 Tarihli KKTC Yurttaşlık Yasası’na mehzaz teşkil eden 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu, ki söz konusu dönemde henüz 4866 Sayılı Kanunla değişikliğe uğramamıştı, yabancı erkeğin Türk vatandaşı kadınla evlenerek

yurttaşlığının kazanılması için öngörülen koşullar hem KKTC yurttaşı erkekle evlenen yabancı kadının, hem de KKTC yurttaşı kadınla evlenen yabancı erkeğin yerine getirmesi gereken koşullar olarak düzenlenmiştir.

Ayırım yapma yasağıyla ilgili olarak Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'nin 5. maddesinin ikinci fıkrası oldukça dikkat çekicidir. Buna göre hiçbir devlet, doğumla (aslen) vatandaşı olanlarla, sonradan (mükteseben) vatandaşı olanlar arasında ayırım yapmayacaktır. Bu düzenlemenin, “vatandaşlığın kazanılmasını takiben, onun maddi veçhesine, statü olma özelliğine”³⁵ ilişkin olduğu ve vatandaşların sahip oldukları haklar ve borçlar açısından doğumla ya da sonradan vatandaşlık kazanmış olmalarına dayanarak ayırım yapılamayacağı kabul edilmektedir.

KKTC Yurttaşlık Yasası'nda yer alan bazı ifadeler, doğumla KKTC yurttaşlığını kazananlarla, sonradan KKTC yurttaşlığını kazananlar arasında ayırım yapıldığını düşünmeye yol açacak niteliktedir. Örneğin soybağı ile KKTC yurttaşlığının kazanılmasını düzenleyen 4. madde “...Kıbrıslı Türk babadan olan veya Kıbrıslı Türk anadan doğan çocuklar, doğumdan başlayarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşdırlar” demektedir. Söz konusu düzenleme aslen KKTC yurttaşı olanların çocuklarının KKTC yurttaşlığını soybağı ile kazanacakları çağrışımını yapsa da, tanımların yer aldığı 2. maddede “Kıbrıslı Türk Ana” ve “Kıbrıslı Türk Baba”nın kimleri ifade ettiği açıklanırken, KKTC yurttaşı ve Türk olan ana ve babayı anlamak gerektiği düzenlenmiş, KKTC yurttaşlığının nasıl kazanılmış olduğuna ilişkin bir ayırım yapılmamıştır. Bu doğrultuda kafa karışıklığına yol açan bir diğer düzenleme kaybettirmeye ilişkin olup, 17. maddede yer almıştır. Buna göre, KKTC yurttaşı veya Kıbrıslı Türk baba veya Kıbrıslı Türk anadan doğum yolu ile kazanılan yurttaşlıktan hiçbir kişi çıkarılamaz. Kaybettirmeye ilişkin düzenlemede “çıkartılamaz” ifadesinin yersizliği bir yana bırakılacak olursa, KKTC yurttaşlığını aslen kazananlarla sonradan kazananların KKTC yurttaşlığını soybağı ile kazanmış çocukları hakkında kaybettirme kararı verilemeyeceği anlamını çıkarmak pek de yanlış olmayacaktır. Her ne kadar bu çocuklar arasında bir ayırım yapılmamış olsa da, yasa koyucunun aslen ve sonradan kazananlar ayırımını akılda tuttuğu anlaşılmaktadır. Aynı

Türk vatandaşlığını kazanmasına imkan vermiyordu. KKTC yasa koyucusu evlenmenin sadece kadının yurttaşlığını etkileyebileceği şeklindeki genel yaklaşımdan uzaklaşarak, yabancı erkeğe de KKTC yurttaşı kadınla evlenerek yurttaşlık kazanma imkanı vermiştir. Bir görüşe göre bunun nedeni ülke nüfusunu artırma politikasıdır. Bkz. TURHAN, KKTC, s. 42.

³⁵ GÜNGÖR, Avrupa, s. 236.

düzenlemenin KKTC Anayasası'nın 67/4 maddesinde³⁶ de yer aldığını belirtmekte fayda vardır.

Yurttaşlık Yasa Tasarısı, soybağı ile KKTC Yurttaşlığının kazanılmasını iki ayrı maddede, ana ve babanın KKTC yurttaşlığını doğumla veya sonradan kazanmış olmalarına göre ayırmak suretiyle düzenlemiştir. Buna göre, doğumla KKTC yurttaşı olanların çocukları, nerede doğarlarsa doğsunlar, diğer bir ifadeyle, KKTC içinde veya dışında doğmaları herhangi bir fark yaratmaksızın, soybağı ile KKTC yurttaşlığını kazanacaklardır (md. 4). Sonradan KKTC yurttaşı olanların çocukları ise, KKTC sınırları içinde doğmaları halinde soybağı ile KKTC yurttaşlığını kazanacaklardır (md. 5). KKTC dışında doğan tüm çocuklar için, ana babasının doğumla veya sonradan kazanmış olduklarına bakılmaksızın böyle bir hüküm getirilse ve soybağı ile kazanamazlar denseseydi, şu an mevcut olan ve ciddi bir ayrımcılık içeren durum söz konusu olmayacak ve Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi ile de uyum sağlanacaktı.

III. Vatandaşlığın Kazanılması

A. Soybağı Esası (Kan Esası)

Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'nin 6. maddesi vatandaşlığın kazanılmasına ilişkin bazı kurallar öngörmektedir. Bu bağlamda ilk olarak soybağı esastan hareketle vatandaşlığın kazanılmasına yer vermiştir. Buna göre, ana veya babası taraf devlet vatandaşı olan çocuklar, soybağı ile bağlı oldukları ana veya babalarından doğum sebebiyle, doğum anından itibaren ve kanun yoluyla söz konusu taraf devletin vatandaşlığını kazanacaklardır (md. 6/1-a). Bu

---

³⁶ KKTC Yurttaşlığının kazanım ve kaybına ilişkin temel prensipleri düzenleyen KKTC Anayasa'sı 67. madde hükmü şöyledir:

(1)(a)1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Kuruluş Andlaşmasına bağlı "D" eki uyarınca Kıbrıs Cumhuriyeti yurttaşlığını kazanan ve 15 Kasım 1983 tarihinde Kuzey Kıbrıs'ta yerleşik bulunan; ve

(b)15 Kasım 1983 tarihinden önce Kıbrıs Türk Federe Devleti yurttaşlığına kabul edilen herkes, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşdır.

(2)1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Kuruluş Andlaşmasına bağlı "D" Eki uyarınca Kıbrıs Cumhuriyeti yurttaşı olma hakkına sahip olup 15 Kasım 1983 tarihinde Kuzey Kıbrıs'ta yerleşik olmayan Türk asıllı Kıbrıslıların, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşlığını kazanma hakları saklıdır.

(3)(a) Yurttaşlığa hak kazandığı halde bu hakkını kullanmadan ölen bir baba veya ananı

çocukları ile bu gibi kişilerin dul eşleri, başvuru yoluyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşlığını alabilirler.

(b) Babası veya anası Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşı olan ve 15 Kasım 1983 tarihinden sonra Kuzey Kıbrıs'ta doğan çocuk, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşdır.

(c) 15 Kasım 1983 tarihinden sonra Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşı olmayan ana veya babanın, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde doğan çocuklarının yurttaşlığa alınmaları, uluslararası hukuk kurallarına uygun olarak yasa ile düzenlenir.

(4)Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşı veya Kıbrıs'lı Türk baba veya anadan doğum yoluyla kazanılan yurttaşlıktan kimse çıkarılamaz.

(5)Yurttaşlık, bu maddenin yukarıdaki kuralları saklı kalmak koşuluyla, yasanın gösterdiği Koşullarla kazanılır ve ancak yasada belirtilen durumlarda kaybedilir. Yasal koşullarla bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihe kadar kazanılmış olan yurttaşlık hakkı saklıdır.

gibilerden yurt dışında doğanlara ilişkin olarak ilgili devlet iç hukukunda birtakım istisnalar getirebilir. Diğer bir ifadeyle, yurt dışında doğanlar bakımından soybağı esasıyla kazanım taraf devletler bakımından bir zorunluluk arz etmemektedir. Sözleşmeye göre, çocukların soybağı ile vatandaşlık kazanımlarında, soybağının kurulmasını temin eden usul ve esaslar her bir taraf devletin iç hukukunda belirlenecektir (md. 6/1/a).

Daha önce belirtildiği üzere, KKTC Yurttaşlık Yasası 4. maddesinde soybağı ile KKTC yurttaşlığının kazanılmasını düzenlemiş, KKTC içinde veya dışında doğan Kıbrıslı Türk ana veya babanın çocuklarının, doğum anından itibaren KKTC yurttaşlığını kazanacakları hükme bağlanmıştır. Yurttaşlık Yasası KKTC sınırları dışında doğan KKTC yurttaşlarının çocukları ile ilgili ayrı bir düzenleme getirmemiştir. Şunu belirtmek gerekir ki, Yasa'nın 2. maddesine göre “çocuk” kavramı evlilik birliği içinde doğmuş çocuğu ifade etmektedir, dolayısıyla, evlilik birliği içinde doğan ve ana ya da babası Kıbrıslı Türk olan çocuk KKTC yurttaşlığını kazanacaktır. Bu noktada sorulması gereken soru şudur: Peki Kıbrıslı Türk ana veya babanın evlilik birliği dışında doğan çocuğu KKTC yurttaşlığını kazanamayacak mıdır? KKTC yurttaşı ananın çocuğunun, evlilik birliği dışında doğmuş olsa dahi, soybağı ile KKTC yurttaşlığını kazanacağına şüphe yoktur. “Evlilik Dışı Çocuklar Yasası”³⁷ 3. maddesinde “evlilik dışı bir çocuk anası ve ananın hısımları ile ilgili olarak yasal bir çocuğun hukuki statüsüne sahiptir” demek suretiyle, ana ile çocuk arasında soybağının kurulduğunu hükme bağlamıştır. Öte yandan, yabancı ana ve KKTC yurttaşı babadan evlilik birliği dışında doğan çocuğun akıbetinin ne olacağı Yurttaşlık Yasası'nda düzenlenmemiştir. Bu durumda çocukla KKTC yurttaşı baba arasında soybağı kurulmadığından, çocuğun KKTC yurttaşlığını kazanması mümkün görünmemektedir. 25/1993 Sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası'na mehzaz teşkil eden 403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'ndan³⁸ farklı olarak, Yurttaşlık Yasası baba ile çocuk arasında soybağının kurulmasını düzenlemiştir. Elbette ki soybağının kuran usul ve esasların gerçekleşmesi halinde³⁹ çocuğun KKTC yurttaşlığını kazanamayacağını iddia etmek (kanunilik ilkesinden dolayı) söz konusu olmayacaktır⁴⁰, aksi halde soybağı ile kazanımın amacına ters düşmüş olur.

³⁷ 15/1955 Sayılı Yasa için bkz. <www.mahkemeler.net> (Erişim Tarihi: 22.07.2016).

³⁸ 403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun “Hal Değişikliği” başlığını taşıyan 2. maddesi, nesebin tashihi, babalığın hükümle tahakkuk etmesi veya tanıma yollarından biriyle Türk vatandaşı baba ile çocuk arasında soybağı kurulduğu takdirde çocuğun doğum anından itibaren Türk vatandaşlığını kazanacağını düzenlemektedir.

³⁹ KKTC hukukunda evlilik birliği dışında doğan çocukla babası arasında tanıma (1/1998 Sayılı Aile (Evllenme ve Boşanma) Yasası md. 40/3), ana ve babanın evlenmesi (15/1955 Sayılı Evlilik Dışı Çocuklar Yasası md. 4) ve hakim hükmü (15/1955 Sayılı Evlilik Dışı Çocuklar Yasası md. 6) ile soybağı kurulabilmektedir.

⁴⁰ “KKTC Yurttaşlık Yasasında bu hali düzenleyen bir hüküm bulunmadığı iddiasından hareketle çocuğa KKTC yurttaşlığını vermemek, hem yasanın 1. maddesine, hem de KKTC Anayasası madde 67'ye aykırı olacaktır” şeklindeki görüş için bkz. TURHAN, KKTC, s. 24.

Yukarıda da belirtildiği üzere, Yurttaşlık Yasa Tasarısı da soybağı esasından hareketle KKTC yurttaşlığının kazanılmasını hükme bağlamıştır. Yasa'dan farklı olarak Tasarı'da, aslen KKTC yurttaşı olanların çocukları nerede doğduklarına bakılmaksızın doğum anından itibaren KKTC yurttaşlığını kazanırken (md. 4), sonradan KKTC yurttaşı olanların KKTC'de doğmuş çocukları doğum anından itibaren KKTC yurttaşlığını kazanacaklardır (md. 5). Şunu belirtmek gerekir ki, Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'nin öngördüğü yurt dışında doğanlara ilişkin istisna hükmü, ana-babanın doğumla veya sonradan vatandaş olması ayırımına dayanmamaktadır. Dolayısıyla, taraf devlet vatandaşlarının, aslen veya sonradan vatandaşlık kazanmış olup olmadıklarına bakılmaksızın, yurt dışında doğan çocuklarının soybağı esasından hareketle vatandaşlık kazanmaları yolunu kapatma imkanı veren söz konusu düzenlemenin (Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi md. 6/1-a), Yurttaşlık Yasa Tasarısı'ndaki düzenlemeye dayanak teşkil edebilecek nitelikte olduğunu söylemek mümkün değildir.

B. Doğum Yeri Esası (Toprak Esası)

Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'ne göre, taraf devletler kendi sınırları içinde doğup da, doğumla başka bir devlet vatandaşlığını kazanmamış olan çocuklara kanun yolu ile doğum anında (md. 6/2-a) veya aksi halde vatansız kalacak kendi ülkesinde buldukları çocuklara vatandaşlık vermelidirler (md. 6/1-b)⁴¹. Anlaşılacağı üzere, her iki düzenleme de vatansızlığı önleyici toprak esasını öngörmektedir. Bu durumun Sözleşme'de yer alan vatansızlığın önlenmesine yönelik ilkelerin bir uzantısı olduğu söylenebilir⁴².

Yurttaşlık Yasası'nda da kanun yolu ile aslen kazanım olarak öngörülen doğum yeri esası, vatansızlığı önleyici nitelikte değildir. Daha önce de belirtildiği üzere, KKTC Yurttaşlık Yasası'na göre, yabancı ana veya babadan olan ve KKTC'de doğan çocuklar, ilgili ülkeler arasındaki mütekabiliyet esasları çerçevesinde, doğumlarından başlayarak KKTC yurttaşı sayılırlar (md. 6/1)⁴³. Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'ndeki öngörüye paralel olarak Yasa'da,

---

⁴¹ Bkz. Explanatory Report to the European Convention on Nationality, s. 9. “Anası babası belli olmayan terk edilmiş çocukların, hangi ülkede bulunmuşlarsa o ülkede doğmuş sayılmaları ve kendilerine o ülkenin uyruklüğünün verilmesi, Uluslararası Hukukça kabul edilmiş, geleneksel bir ilkedir”. Bkz. AYBAY/ÖZBEK, s. 101.

⁴² GÜNGÖR, Avrupa, s. 237.

⁴³ Şunu belirtmek gerekir ki, mütekabiliyet koşulunun aranıyor olması, KKTC tanınmamış bir devlet olduğundan, söz konusu hükmün uygulanma alanını oldukça sınırlandırmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. TURHAN, KKTC, s. 32-34; Ayrıca bkz. Gizem Ersen PERÇİN, *Kuzey Kıbrıs ve Türk Vatandaşlık Hukuklarına İlişkin Bir Karşılaştırmalı Hukuk Çalışması*, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Y. 7, S. 27, Temmuz 2016, s. 215-244; DOLUNAY, s. 387.

KKTC’de bulunmuş sahipsiz çocukların KKTC’de doğmuş sayılacakları, yani bu çocuklara doğum yeri esasından hareketle KKTC yurttaşlığı verileceği hükme bağlanmıştır (md. 6/2).

Yurttaşlık Yasa Tasarısı’nda doğum yeri esasından hareketle vatansızlığı önleyecek herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Zaten Tasarı’da aslen kazanım yolu olarak toprak esasından hareketle yurttaşlık kazanılması mümkün görünmemektedir. KKTC sınırları içinde bulunan ve anne ve babası bulunmayan ve reşit oluncaya kadar anne ve babası tespit edilemeyen çocuklar, reşit oluncaya kadar 10 yıl devlet himayesinde bulunmuşlarsa, reşit oldukları tarihten itibaren İçişleri Bakanlığı tarafından KKTC yurttaşlığına alınırlar (md. 9). İfadeden de anlaşılacağı üzere, söz konusu düzenleme yetkili makam kararıyla KKTC yurttaşlığının kazanılmasını öngörmektedir. Belirtilen koşulların yanı sıra, iyi ahlak sahibi olmak, milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak ve genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden hastalığı bulunmamak koşullarının arandığını da belirtmekte fayda vardır. Dolayısıyla, söz konusu Tasarı hükmü Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi’nin md. 6/1-b düzenlemesinden oldukça uzaktır. Bu düzenleme Sözleşme’nin md. 6/2/b hükmü (ki kendi ülkesinde doğup sonradan vatansız kalan çocuklara başvurudan önce beş yıl ikamet şartıyla kazanım imkanı tanımaktadır) ile paralel görünse de, öngörülen azami beş yıllık süre aşılmıştır. Anlaşılacağı üzere, söz konusu çocuğun vatansız olduğu hallerde, bu düzenleme reşit oluncaya kadar vatansızlığın devamına yol açmaktadır.

C. Genel Olarak Vatandaşlığa Alınma

Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi md. 6/3 gereği taraf devletler, kendi ülkelerinde belli bir süre, ki bu süre 10 yılı aşamaz, mutaden sakin bulunan yabancıların vatandaşlığa alınmalarını sağlamakla yükümlüdürler. Sözleşme sadece ikamet süresine ilişkin bir düzenleme getirmiş; ancak, ikamet süresi dışında başka hangi şartların vatandaşlığa alınmada göz önünde bulundurulması gerektiğine ilişkin bir düzenlemeye yer vermemiştir. Dolayısıyla, söz konusu koşulların tespiti devletlerin takdirine bırakılmıştır.

Yurttaşlık Yasası’nda genel olarak yurttaşlığa alınma (md. 8) yan başlığıyla düzenlenen bu husus, beş yıllık bir ikamet süresi öngördüğünden, Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi ile uyum

içindedir. Beş yıllık ikamet süresinin⁴⁴ yanı sıra, reşit olmak⁴⁵, KKTC'ye yerleşme niyetini davranışlarıyla teyit etmiş olmak, iyi ahlak sahibi olmak, genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden hastalığı bulunmamak ve KKTC'de kendisinin ve geçimi ile yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire ve işe sahip olma koşulları aranmaktadır.

Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nda genel olarak yurttaşlığa alınma yoluna karşılık gelebilecek düzenlemenin “Çalışma veya İş Kurma İzni ile İkamet Eden Yabancıların Yurttaşlığa Alınması” yan başlıklı 13. madde olduğu düşünülmektedir⁴⁶. Buna göre, çalışma ve/veya iş kurma izni ile KKTC'de ikamet eden bir kişi 6 yılın sonunda daimi ikamet izni alıp, dokuz yıl daha ikamet ettikten sonra yurttaşlık başvurusu yapabilecektir⁴⁷, yani 15 yıl gibi bir süre öngörülmektedir. Dolayısıyla, Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'nde öngörülen 10 yıllık sürenin aşıldığı aşıkardır. Her ne kadar Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'nde süre koşulu hariç diğer koşullar devletlerin takdirine bırakılmışsa da, Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nda 15 yıllık uzun ikamet süresinin yanı sıra aranan diğer koşullara da bakmakta yarar vardır. Buna göre, çalışma veya iş kurma iznine sahip olunan dönemde sosyal güvenlik yatırımlarının yapılmış olması, iyi ahlak sahibi olmak, milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak ve genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden hastalığı bulunmamak koşulları aranmaktadır. Yasadan farklı olarak, davranışlarıyla KKTC'de yerleşme niyeti olduğunu teyit etmek koşulu, 15 yıl boyunca KKTC'de ikamet ettikten sonra vatandaşlık başvurusunda bulunan yabancından aranmamıştır. Söz konusu kişiler çalışma veya iş kurma izniyle KKTC'de ikamet ettikleri için, kendisi ve geçimi ile yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelir ve işe sahip olma koşulu da yine Yasadan farklı olarak Tasarıda yer almamıştır.

⁴⁴ KKTC'de ikamet kesintisiz olması gerekmekte, yılda kırk gün (KKTC Yurttaşlık Yasası md. 8/1-B) ve toplamda altı ayı geçmeyen KKTC dışında bulunma süresi kesintiye yol açmamaktadır (KKTC Yurttaşlık Yasası md. 10). Şunu da eklemek gerekir ki, yurt dışında geçirilen süre ikamet süresinden sayılmamaktadır.

⁴⁵ Yurttaşlık Yasası md. 2/3'e göre, “...18 yaşını doldurmuş reşit bir kişi, akıl hastası olmadığı takdirde, temyiz kudretini haiz sayılır”. Söz konusu düzenlemenin lafzından hareketle, reşit olmak koşulunun aynı zamanda temyiz kudretini haiz olmayı gerektirdiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

⁴⁶ Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nda ikamete bağlı yurttaşlık kazanımı farklı kişi grupları için ayrı ayrı düzenlenmiştir örneğin küçük yaşta KKTC'ye gelenler veya KKTC'de doğan yabancılar gibi.

⁴⁷ Daimi ikamet izninin alındığı tarihte kesintisiz 15 yıl süreli çalışma ve/veya iş kurma izninin dolmuş olması halinde, 9 yıllık sürenin aranmayacağı, 6 yılın üzerindeki çalışma ve/veya iş kurma izin sürelerinin ise 9 yıldan düşüleceği hükme bağlanmıştır (md. 13/1/Ç).

D. Vatandaşlığa Alınmaları Kolaylaştırılacak Yabancılar

Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi taraf devletlere belli yabancılara vatandaşlığa alınma hususunda kolaylık sağlama yükümlülüğü getirmektedir. İlk olarak taraf devlet vatandaşlarının eşlerine yurttaşlık kazanırken kolaylık sağlanması öngörülmüştür (md. 6/4-a).

KKTC Yurttaşlık Yasası, daha önce de belirtildiği gibi, yabancı kadına KKTC yurttaşı erkekle evlenmekle başka hiçbir koşul aranmaksızın kendiliğinden yurttaşlık vermekte, KKTC yurttaşı kadınla evlenen yabancı erkek için ise, 1 yıldan uzun bir süre birlikte yaşama koşulunun gerçekleşmesini aramaktadır (md. 7). Her ne kadar evlenmenin eşlerin vatandaşlığına kendiliğinden tesir etmemesi prensibi ile ters düşse de, yabancı kadına ilişkin düzenlemenin evlenmeyle KKTC yurttaşlığını kazanmayı oldukça kolaylaştırdığı aşikardır. Yabancı erkek için aranan bir yıldan uzun bir süredir evli olmak ve birlikte yaşamak koşullarının da evlenmeyle KKTC yurttaşlığının kazanımını zorlaştırdığı söylenemez. Evlendiği anda vatansız olan veya evlenmekle eski yurttaşlığını kaybeden yabancı kadın veya erkeğin hiçbir koşul aranmaksızın KKTC yurttaşlığını kazanacaklarını hatırlatmakta yarar vardır. Bu noktada Yasa'nın 7/1/B hükmünden bahsetmek yerinde olacaktır; çünkü, söz konusu düzenleme evlenmeyle kazanımı o kadar kolaylaştırmıştır ki, yabancı kadının evlendiği erkeğin KKTC yurttaşı olması dahi gerekmemektedir⁴⁸. Şöyle ki, “KKTC yurttaşlığına geçme hakkına sahip olduğu halde, yurttaşlığını almadan ve/veya kazanmadan ölen bir erkekle evlenen kadın, başvuruda bulunursa ve kocası ile birlikte bir yıldan az olmayan bir süre birlikte yaşadığını kanıtlarsa⁴⁹, KKTC yurttaşlığını kazanır”⁵⁰. Hatta adı geçen bir yıllık sürenin İçişleri bakanı tarafından kısaltılabileceği hükme bağlanmıştır (md. 7/1/B).

⁴⁸ Evlenme yoluyla KKTC yurttaşlığının kazanılmasının kapsamını oldukça genişleten bu düzenlemenin, evlenme yoluyla KKTC yurttaşlığının kazanılmasını “sanal vatandaşlığa” bağladığı yönündeki görüş ve ayrıntılı bilgi için bkz. TURHAN, Evlenme, s. 42.

⁴⁹ 25/93 Sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası'nın uygulanması safhasında söz konusu süre koşulu ile ilgili farklı yorumlar yapılmakta ve neticesinde birtakım sorunlarla karşılaşmaktadır. Md. 7/1/B hükmünden anlaşılacağı üzere, ölmeseydi KKTC yurttaşlığını alma ve/veya kazanma hakkında sahip olan bir erkekle evlenen yabancı kadın, KKTC yurttaşlığını kazanabilmek için, bir yıldan az olmayan bir süre eşiyile birlikte yaşadığını kanıtlamak durumundadır. Halbuki md. 7/1/A, KKTC Yurttaşı bir erkekle evlenen yabancı kadına hiçbir koşul aranmaksızın KKTC yurttaşlığını bahsetmektedir. KKTC Yüksek İdare Mahkemesi D. 31/2016, YİM: 143/2014 sayılı kararında, Yurttaşlık Yasası md. 7/1/A'nin açık hükmüne rağmen, söz konusu bendi 7/1/B ile birlikte yorumlayarak, yetkili makamın, KKTC yurttaşı bir erkekle evlenen davacıdan, eşiyile birlikte bir yıldan az olmayan bir süre birlikte yaşama koşulunu aramış olmasını Yurttaşlık Yasası'na aykırı bulmamış ve bu koşul gerçekleşmediği gerekçesiyle reddedilen yurttaşlık başvuru kararına karşı açılan davayı reddetmiştir. Karar için bkz. <www.mahkemeler.net> (Erişim tarihi: 01.11.2016).

⁵⁰ Bu bakış açısının temelinde 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın yurttaşlığı düzenleyen 198. maddesinin b bendi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Adı geçen düzenlemeye göre, Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte veya ondan sonra Kıbrıs'ta doğan herhangi bir şahsın, doğumu tarihinde babası Cumhuriyet yurttaşı ise veya ölmemiş olsaydı Tesis Anlaşması'nın “D” eki hükümlerine göre olacak idi ise bu kişi Cumhuriyet yurttaşlığını kazanacaktı. Dikkat edilecek olursa, ölmemiş olsaydı yurttaş olacak kişiye dayalı yurttaşlık kazanımı burada da öngörülmüştü. 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası için bkz. <http://www.kktcb.org/upload/pdf/77826.pdf>

KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nda ise, Yurttaşlık Yasası'na göre, evlenme yoluyla kazanım zorlaştırılmıştır ve Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'nin öngörüsüne uygun olarak evlenme yoluyla kendiliğinden kazanım imkânı ortadan kaldırılmıştır. Bu bağlamda formalite veya muvazaalı evlilikleri engellemek adına, başvurudan sonra 3 yıllık bir bekleme süresi (md. 10/1) öngörülmüş (bu süre evlilik süresinin uzunluğuna bağlı olarak düşmektedir, örneğin evliliğin 7 yıl veya daha uzun bir süredir devam ediyor olması halinde başvurudan itibaren 2 yıllık bir süre geçmelidir) ve eşler arası yaş farkının fazlalığının bu süreyi artıracacağı hükme bağlanmıştır (örneğin 20 yaş fark varsa evliliğin üstünden 5 yıl geçmelidir). İkinci halde de yine evlilik süresinin uzunluğu, diğer bir ifadeyle 10 yıl ve üzeri olması, bekleme süresini 2 yıla düşürmektedir. Bekleme süresinin yanı sıra, 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda da aranan, evlilik birliğiyle bağdaşmayan faaliyette bulunmamak, aile birliği içinde yaşamak ve milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak koşulları da Tasarı'da aranmaktadır. Ayrıca, bir yıldan fazla hapis cezasına çarptırılmamış olmak veya rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtekarlık, irtikap, ırza geçme, hileli iflas ve benzeri yüz kızartıcı suçlar ile uyuşturucu madde tasarrufu, alma veya satma suçlarından dolayı mahkumiyet almamış olmak ve genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden hastalığı bulunmamak koşulları Tasarı'da yer almıştır. Genel olarak vatandaşlığa alınmaya kıyasla, KKTC yurttaşıyla evli olanların yurttaşlık kazanımı kolaylaştırılmıştır denebilir.

Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'nde, taraf devlet vatandaşlarının kanun yoluyla doğum anında vatandaşlık kazanmamış çocuklarının vatandaşlık kazanmalarının da kolaylaştırılması gerektiği düzenlenmiştir (md. 6/4-b). Yukarıda belirtildiği üzere, Sözleşme taraf devletlere vatandaşlarının kendi ülkelerinde doğmayan çocuklarına ilişkin istisnai düzenleme getirme yetkisi vermiştir (md. 6/1-a). Dolayısıyla Sözleşme, böyle bir istisna dolayısıyla taraf devlet ülkesinde doğmadığı için taraf devlet vatandaşlığını anne veya babasından kazanamayan çocukların vatandaşlık kazanımlarının kolaylaştırılmasını öngörmektedir.

(Erişim Tarihi: 26.07.2016). Benzer düzenlemelere adı geçen Tesis Anlaşması'nın "D" ekinde de sıklıkla rastlanmaktadır, örneğin: Kısım 2/3 "İşbu Andlaşmanın tarihi ile kabul olunan tarih arasında doğan herhangi bir Birleşik Krallık ve sömürgeleri vatandaşı, babası işbu kısım hükümleri gereğince bu vatandaşlığı aldığı veya ölmesi idi alacak olduğu takdirde, doğum tarihinde Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşı olur". Metin için bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d01/c034/mm_01034039ss0387.pdf> (Erişim Tarihi: 26.07.2016). Ayrıca bkz. Turgut TURHAN, *Kıbrıslı Türklerin Vatandaşlığının Kısa Tarihi* (Tarih), Prof. Dr. Turgut Turhan, Ada Yazıları (2007-2009), Yetkin, Ankara, 2010, s. 85-86. Yabancı kadının KKTC yurttaşı erkeklerle evlenmekte KKTC yurttaşlığını kazanmasının temelinde, kadının yurttaşlığının kocasının yurttaşlığını izlemesi sistemi benimsenmek suretiyle ailede yurttaşlık birliğini sağlamak amacı yatmaktadır. Halbuki, KKTC yurttaşı olmayan ama yurttaşlık alma ve kazanma hakkı olup almadan veya kazanmadan ölen bir erkekten evlenen yabancı kadına KKTC yurttaşlığını vermenin sistemi anlamsız bir şekilde genişlettiği yönündeki görüş için bkz. TURHAN, KKTC, s. 40.

Yurttaşlık Yasası KKTC yurttaşlarının çocuklarının ister KKTC içinde ister KKTC dışında doğmuş olsunlar soybağı ile doğum anından itibaren KKTC yurttaşlığını kazanacaklarını düzenlediğinden (md. 4/1), Sözleşme’de öngörülen vatandaşlık kazanmayı kolaylaştırıcı bir düzenlemenin Yasa’da olmayışı bir eksiklik değildir.

Yurttaşlık Yasa Tasarısı ise aslen KKTC yurttışı olanların çocuklarının nerede doğduklarına bakılmaksızın doğum anından itibaren KKTC yurttışı olacaklarını düzenlerken (md. 4), sonradan KKTC yurttışı olanların KKTC dışında doğan çocuklarına (md. 5) bu imkânı tanımamaktadır. Bu noktada Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi’nin öngördüğü vatandaşlık kazanımını kolaylaştırıcı düzenleme getirme gereği Tasarı için söz konusu olmaktadır. Tasarı’nın 7. maddesinin, “Sonradan Yurttaşlığa Alınanların Çocuklarının Yurttaşlığa Alınması” yan başlığıyla bu hususu hükme bağladığı görülmektedir. Buna göre, sonradan KKTC yurttışı olanların KKTC dışında doğan çocukları, reşit olmadan önceki bir tarihte anne veya babaları ile KKTC’ye gelmeleri, 5 yıl ikamet etmeleri ve başvurmaları halinde KKTC yurttaşlığına alınacaklardır. Dikkat edilecek olursa, reşit olmadan önce KKTC’ye gelip 5 yıl ikamet etmeleri halinde, ki ikametden anlaşılan yılda 6 aydan fazla KKTC’de oturmaktır, başka bir koşula gerek kalmaksızın KKTC yurttaşlığını kazanacaklardır. Maddenin lafzından, koşulların gerçekleşmesi halinde yetkili makamın yurttaşlığın kazanımında takdir yetkisinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, Sözleşmeye paralel olarak adı geçen çocukların KKTC yurttaşlığını kazanmalarının kolaylaştırıldığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi sonradan kazanılan vatandaşlığın çocukların (ana veya babaları taraf devlet vatandaşlığını kazanmış veya kazanmak üzere olan çocukların) vatandaşlıklarını da etkilemesi ve bunun için taraf devletlerce gerekli kolaylığın sağlanması gerektiğini öngörmektedir (md. 6/4-c).

Yurttaşlık Yasası bu öngörüye uygun olarak genel olarak (md. 8/2) ve istisnai olarak yurttaşlığa alınma (md. 9/2) yollarıyla KKTC yurttaşlığını kazananların reşit olmayan çocuklarının da kendiliğinden KKTC yurttışı olacaklarını hükme bağlamıştır. Bununla birlikte, bir sonradan kazanım yolu olan evlenme yoluyla kazanımın çocuklara etki edip etmeyeceği Yurttaşlık Yasası’nda düzenlenmemiştir. Hâl böyle olunca, KKTC Anayasası md.67/5 gereği yurttaşlık ancak kanunla kazanılabileceğinden, evlenme yoluyla KKTC yurttaşlığını kazanan

kişilerin çocuklarının KKTC yurttaşlığını evlenme yoluyla kazanan ana veya babalarına bağlı olarak kazanamayacaklarını belirtmek doğru olacaktır⁵¹.

Yurttaşlık Yasa Tasarısı adı geçen çocukların KKTC yurttaşlığını kazanan ana veya babaya bağlı olarak yurttaşlık kazanımlarını Yasa'ya oranla zorlaştırmıştır. Sonradan KKTC yurttaşlığını kazanan bir kişinin⁵² reşit olmamış çocukları, KKTC'de doğmuş iseler reşit olmadan başvurulması halinde, KKTC dışında doğan çocuklar ise, reşit olmadan önceki bir tarihte KKTC'ye anne veya babaları ile gelip 5 yıl ikamet etmeleri ve yine reşit olmadan önce başvurulması halinde KKTC yurttaşlığını kazanabileceklerdir (md. 11/4, md. 12/5, md. 13/4, md. 14/4, md. 15/3). Bu halde yetkili makam İçişleri Bakanlığı olup, takdir yetkisi bulunduğunu da belirtmekte yarar vardır. Tasarı da, Yasa gibi, evlenme yoluyla kazanımın çocukların KKTC yurttaşlığını kazanmalarına yol açmasına imkan vermemektedir. Ancak Yasa'dan farklı olarak bunu açıkça düzenlemekte ve demektedir ki: “Evlenme yolu ile KKTC yurttaşlığına alınan bir kişinin, evliliğinden önce başka kişiden olan veya doğan çocuğu bu madde uyarınca KKTC yurttaşlığına alınmaz” (md. 10/5).

Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi, taraf devlet vatandaşlarınca evlat edinilen çocukların vatandaşlık kazanımlarının da kolaylaştırılmak suretiyle iç hukuk sistemlerine dahil edilmesini öngörmüştür (md. 6/4-d).

KKTC Yurttaşlık Yasası'nda evlat edinilmekle KKTC yurttaşlığını kazanmak mümkün olmakla birlikte, birtakım koşullara bağlanmıştır (md. 5)⁵³. Elbette ki KKTC yurttaşlığını kazanabilmek için evlatlığın küçük⁵⁴ olması gerekmektedir. Bu önşartın yanı sıra, evlatlığın vatansız olması veya ana ve babasının olmaması veya nerede olduklarının bilinmemesi gerekmektedir. Şunu da belirtmek gerekir ki, evlat edinilme yoluyla kazanım, yasa yolu ile

---

⁵¹ 25/1993 Sayılı Yurttaşlık Yasası'na kaynak teşkil eden 403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu, Türk vatandaşı ile evlenip vatandaşlık kazanan yabancı kadının çocuklarının hangi şartlarla Türk vatandaşlığını kazanacaklarını düzenlemiştir. Bu noktada da yasa koyucunun 403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'ndan ayrıldığı söylemek doğru olacaktır.

⁵² Bu kişi doğum yeri esasıyla yurttaşlığa alınmış (md. 11), küçük yaşta KKTC'ye geldiği için yurttaşlığa alınmış (md. 12), çalışma veya iş kurma izni ile ikamet ettiği için yurttaşlığa alınmış (md. 13), Tasarı yürürlüğe girmeden önce daimi ikamet izni sahibi olduğu için yurttaşlığa alınmış (md. 14) veya Bakanlar Kurulu kararıyla yurttaşlığa alınmış (md. 15) olabilir.

⁵³ Söz konusu madde, hangi koşullarla evlatlığın KKTC yurttaşlığını kazanacağını düzenlemeden önce, “Evlat edinme, evlatlığın yurttaşlığını etkilemez” ifadesine yer vermiştir. Bunun, evlat edinme yoluyla suni bir soybağı oluşmasından kaynaklandığı kabul edilmektedir. Bkz. TURHAN, KKTC, s. 25.

⁵⁴ Yasa'nın evlat edinmeyle yurttaşlık kazanımına ilişkin 5. Maddesi “küçük” kavramının tanımı için Evlat Edinme Yasası'nın 2. maddesine atıf yapmaktadır. Buna göre küçük on sekiz yaşından küçük bir kişiyi anlatır; ancak, evli veya evlenmiş olan bir kişiyi içermez. Yasa metni için bkz. <www.mahkemeler.net> (Erişim Tarihi: 27.07.2016).

kendiliğinden kazanıma yol açacak şekilde Yurttaşlık Yasası’nda düzenlenmiştir. Bu bağlamda evlat edinilme yoluyla kazanımın kolaylaştırıldığını söylemek mümkündür.

Yurttaşlık Yasa Tasarısı’nda da evlat edinilme yoluyla KKTC yurttaşlığının kazanılmasına imkan verilmiştir. Anlaşılması oldukça güç, karmaşık bir ifade kullanılmış olmakla birlikte, küçük⁵⁵ ve vatansız olan evlatlığın, evli bir çift tarafından evlat edinilmesi halinde her ikisinin, bekar bir kişi tarafından evlat edinilmesi halinde ise söz konusu evlat edinenin KKTC yurttaşı olması evlatlığın KKTC yurttaşlığını kazanmasına yol açacaktır (md. 6/1). Evlat edinilme yolu ile yurttaşlığın kazanılması, yasa yolu ile kazanım, diğer bir ifadeyle koşulların gerçekleşmesi halinde kendiliğinden kazanıma yol açan, yetkili makam kararına ihtiyaç duyulmayan bir kazanım yolu olarak düzenlenmiştir. Hal böyle olunca, evlat edinilme yolu ile kazanımın Tasarı’da da kolaylaştırıldığını söylemek doğru olacaktır.

Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi md. 6/4/e, taraf devletlere kendi sınırları içinde doğmuş olup, yine kendi ülkelerinde yaşayanlara vatandaşlık verme hususunda kolaylık sağlama yükümlülüğü getirmektedir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, Yurttaşlık Yasası’nda doğum yeri bir aslen kazanım yolu olarak düzenlenmiş olduğundan, KKTC’de doğan kişiler doğumları anında anne veya babaları yabancı ise ve ilgili ülkeyle mütakabiliyet koşulu gerçekleşmişse doğdukları andan itibaren KKTC yurttaşlığını kazanabilmektedirler (md. 6/1). Bu kişiler mütakabiliyet koşulu gerçekleşmediği için KKTC yurttaşlığını kazanamamışlarsa, KKTC’de ikamet ettikleri için sonradan doğum yeri esasına bağlı olarak KKTC yurttaşlığını kazanmaları mümkün değildir.

Yine yukarıda belirtildiği üzere Yurttaşlık Yasa Tasarısı, doğum yeri esasını bir aslen kazanım yolu olarak değil, yetkili makam kararıyla sonradan kazanım yolu olarak düzenlemiştir. Buna göre KKTC’de doğanlar, 17 yaşına kadar KKTC’de yaşamış olmaları, reşit oluncaya kadar (askerlik veya üniversite eğitimi için yurt dışında geçirilen süreler hariç) yılda 120 günden fazla yurt dışında bulunmamaları, ergin olmadan önce ana veya babalarının 3 yıl KKTC’de yasal olarak ikamet etmiş olması, milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hallerinin bulunmaması, iyi ahlak sahibi olmaları, genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden hastalıkları bulunmaması ve ergin olduktan sonra 2 yıl içinde başvurmaları durumunda KKTC yurttaşlığını kazanabileceklerdir (md. 11).

---

⁵⁵ 6. maddenin ikinci fıkrasında “küçük”, reşit olmamış bir kişi olarak tanımlanmış, reşit olmamış kişi ise Tasarı’nın “tefsir” yan başlıklı 2. maddesinde onsekiz yaşını doldurmamış kişi olarak ifade edilmiştir.

Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi 18 yaşından önce yasal olarak kendi ülkesinde ikamet etmeye başlayan ve taraf devletin belirlediği süre boyunca hukuka uygun olarak mutaden sakin olan yabancılar için de taraf devletlerin vatandaşlığın kazanımını kolaylaştırılmasını öngörmektedir (md. 6/4-f).

Yurttaşlık Yasası'nda 18 yaşından önce KKTC'de ikamet etmeye başlayanlar için özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Yukarıda da belirtildiği üzere, ikamet süresinin göz önünde bulundurulduğu tek kazanım türü genel olarak vatandaşlığa alınma olup, orada da, başvuru sırasında reşit olmak kaydıyla, KKTC'de ikamete hangi yaşta başlandığının bir önemi yoktur.

Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nın 12. maddesinde “Küçük Yaşta Ülkeye Gelen Yabancıların KKTC Yurttaşlığına Alınması” yan başlığıyla Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'ndeki öngörüye paralel bir düzenleme getirmiştir. Buna göre 7 yaşından önce KKTC'ye gelmiş olup, Tasarı yürürlüğe girmeden önce 13 yaşını dolduranlar, 7 yaşından reşit olana kadar KKTC'de yaşamak⁵⁶, kişinin reşit olduğu tarihten önce anne veya babasının 3 yıl KKTC'de yasal olarak ikamet etmesi, reşit olduktan sonra 3 yıl içinde daimi ikamet izni almak ve daimi ikamet izni ile kesintisiz 10 yıl yaşamak koşullarını sağlamalıdır ki, bu süre toplamda 20 yılı aşmaktadır. İkamet süresi koşulunun yanı sıra, genel olarak vatandaşlığa alınmanın klasik koşulları olarak adlandırılabilen olan milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak, genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden hastalığı bulunmamak ve iyi ahlak sahibi olmak koşullarının da arandığını belirtmekte fayda vardır. Hâl böyle olunca, 18 yaşından önce KKTC'ye gelip ikamet etmeye başlayanların KKTC yurttaşlığını kazanmaları kolaylaştırılmıştır demek pek de mümkün gözükmemektedir.

Sözleşmeye göre, vatansızlar ile, taraf devletlerin ülkesinde yasal olarak mutaden sakin olan mültecilerin de vatandaşlığa alınması kolaylaştırılacaktır. Vatansız kişiler için KKTC yurttaşlığının kazanımına ilişkin açık hüküm, gerek Yasa'da gerekse Tasarı'da sadece evlenmeye ilişkin düzenlemeler içinde yer almıştır. Bu iki düzenleme dışında özel olarak vatansız kişilerin KKTC yurttaşlığını kazanmalarını kolaylaştıracak herhangi bir hüküm yoktur. Mültecilere ilişkin olarak ise hiçbir özel düzenleme Yasa'da ve Tasarı'da bulunmamaktadır. Bu noktada iyi niyetli bir yaklaşımla bu gibi kişilerin Yurttaşlık Yasası md. 9/1-C'den hareketle vatandaşlığa alınmaları Bakanlar Kurulunca zorunlu görülenler arasında kabul edilip, istisnai olarak vatandaşlığa alınabilecekleri söylenebilir. Bakanlar Kurulu'na oldukça geniş bir takdir

⁵⁶ Bu süre zarfında yılda 120 günden fazla yurtdışında bulunmamak gerekmektedir (md. 12/1-B).

yetkisi veren bu hükmün, Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nda yer almadığı düşünülecek olursa, bu yorumun Tasarı için yapılamayacağı açıktır.

E. Yeniden Vatandaşlığa Alınma

Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'nin 9. maddesi, yeniden vatandaşlığın kazanımına ilişkin hüküm getirmiş ve taraf devletin, ülkesinde ikamet eden eski vatandaşlarını, iç hukukunda kolaylık sağlayacak şekilde düzenleme getirerek yeniden vatandaşlığa alabileceğini düzenlemiştir. Hangi şartlarla yeniden vatandaşlığa alımın gerçekleştirilmesi gerektiğini düzenlemeyen Sözleşme, bu hususu taraf devletlerin takdirine bırakmıştır. Ancak md. 6/3'te yer alan 10 yıllık azami ikamet süresinin yeniden vatandaşlığa alınma için de geçerli olduğunun altını çizmek gerekir⁵⁷.

Yurttaşlığın yeniden kazanımı, 403 Sayılı mehz Türk Vatandaşlığı Kanunu'ndan farklı olarak, KKTC Yurttaşlık Yasasında düzenlenmemiştir. Dolayısıyla, KKTC yurttaşlığını herhangi bir şekilde kaybetmiş kişilerin “yeniden vatandaşlığa alınma” yoluyla KKTC yurttaşlığını kazanmaları mümkün değildir⁵⁸.

Yurttaşlık Yasa Tasarısı 8. maddesinde çıkma yoluyla KKTC yurttaşlığından ayrılanların KKTC yurttaşlığını yeniden kazanmalarına imkan veren bir düzenleme yer almaktadır. Askerlik yükümlülüğünü yerine getirdikten sonra çıkanlar, başvuruları halinde (md. 18), askerlik yükümlülüğü aranmadan çıkanlar⁵⁹ (md. 17) ise, askerlik ödevini KKTC'de yapacaklarını kabul etmek koşuluyla başvuruları halinde KKTC yurttaşlığına alınırlar. Hatta bu kişilerin eşleri ve reşit olsa dahi çocukları da başvuruları halinde KKTC yurttaşlığını kazanabileceklerdir. Düzenlemelerden anlaşılacağı üzere, sadece, kişinin iradesinin de rol oynadığı “çıkma” veya “özel çıkma” yollarıyla KKTC yurttaşlığından ayrılmış kişiler için yeniden vatandaşlığa alınma imkânı hükme bağlanmıştır. Bu gibi kişilerden ikamet koşulu istenmediği de yine ilgili düzenlemeden anlaşılmaktadır. Askerlikle ilgili koşulun gerçekleşmesi halinde bu kişileri yeniden yurttaşlığa alma hususunda yetkili makamın bir takdir

⁵⁷ GÜNGÖR, Avrupa, s. 239.

⁵⁸ Bu durumda KKTC vatandaşlığını yeniden kazanmak isteyen kişilerin genel olarak vatandaşlığa alınma yoluna başvurabilecekleri düşünülmektedir. Bkz. PERÇİN, s. 228.

⁵⁹ Tasarı md. 17'ye göre, yurt dışında doğup daimi olarak orada ikamet edenler, reşit oldukları tarihten itibaren KKTC yurttaşlığından çıkabilmektedirler. Bu kişiler için, genel olarak yurttaşlıktan çıkmadan farklı olarak, mükellef askerlik hizmetini yapmış olmak koşulu aranmamaktadır. Söz konusu kişiler aynı zamanda yabancı bir devlet vatandaşı iseler, çıkma istemini başvuru makamına bildirdikleri anda KKTC yurttaşlığından çıkmış sayılırlar. Türk hukukundaki seçme hakkı ile vatandaşlığın kaybına benzeyen bu müessese, Tasarı'da “çıkma” olarak ifade edilmiştir. Halihazırda yürürlükte olan Yurttaşlık Yasası'nda da bulunan benzer düzenleme, doktrinde “özel çıkma hakkı” olarak ifade edilmektedir. Bkz. TURHAN, KKTC, s. 78.

yetkisinin olmadığını maddenin lafzından hareketle söylemek mümkündür. Dolayısıyla, çıkma yoluyla KKTC yurttaşlığından ayrılanlar için yeniden vatandaşlığa alınmanın oldukça kolaylaştırıldığı ifade edilebilir.

Sonuç

Yürürlükteki 25/93 Sayılı Yurttaşlık Yasası'nın, ki 403 Sayılı eski Türk Vatandaşlığı Kanunu söz konusu Yasa'ya mehz teşkil etmektedir, birtakım sıkıntıları bünyesinde barındırdığı, özellikle Bakanlar Kurulu'na yurttaşlığa alma hususunda geniş takdir yetkisi verdiği gibi gerekçelerle değiştirilmesi gündeme gelmiştir. Bunun neticesinde 2015 yılında Yurttaşlık Yasa Tasarısı ortaya konmuş ve fakat henüz KKTC Meclisi'nde onaylanıp yasalaşmamıştır.

Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nın Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'yle daha uyumlu olacağı düşünülürken, öyle olmamış, kısmen Yasa'nın, kısmen de Tasarı'nın Sözleşme'yle uyumlu olduğu sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda, Sözleşme'nin temel hedeflerinden olan herkesin vatandaşlık hakkına sahip olduğu ve vatansızlığın önleneceği ilkelerine yönelik olarak Yasa'da, KKTC'de bulunan kimsesiz çocuklara ve KKTC yurttaşıyla evlenen vatansız kişilere kanun yolu ile yurttaşlık kazanımı yolunun açıldığı, Tasarı'da ise sadece KKTC yurttaşıyla evlenen vatansız kişiye bu imkanın verilerek, söz konusu hedeflere ulaşma yollarının Yasa'ya göre azaltıldığı görülmüştür.

Evlenmenin, kişiye kendiliğinden vatandaşlık kazandırması gerektiği yönündeki Sözleşme ilkesine karşılık Yasa'da, KKTC yurttaşıyla erkekle evlenen yabancı kadının otomatik olarak yurttaşlık kazanacağı hükme bağlanmıştır. Evlenme yolu ile kazanımı, kanun yolu ile kendiliğinden kazanım olmaktan çıkarıp, yetkili makam kararıyla kazanım yolu haline getiren Tasarı ise, bu noktada Sözleşme ile uyum yakalamıştır. Ancak Tasarı, evlenme neticesinde yurttaşlık kazanan kişinin, yurttaşlığı kazanma tarihinden itibaren üç yıl içinde boşanması halinde yurttaşlığının iptal edilebileceğini düzenleyerek, bu kez de evliliğin son bulmasının kişinin vatandaşlığına kendiliğinden tesir etmemesi gerektiği yönündeki Sözleşme ilkesine aykırı bir hüküm getirmiştir.

Aslen KKTC yurttaşı olanların çocuklarına nerede doğarlarsa doğsunlar KKTC yurttaşlığını bahşeden Tasarı, sonradan KKTC yurttaşı olanların çocuklarına KKTC'de doğmaları koşuluyla yurttaşlık kazandırarak Sözleşme'nin ayırım yapma yasağına karşı gelmiştir.

Öte yandan, genel olarak vatandaşlığa alınmaya ilişkin Sözleşme’de öngörülen azami 10 yıllık ikamet süresi Yasa’da aşılmazken, Tasarı’da 15 yıl gibi bir süre öngörülerek bu sınır aşılmıştır. En çağdaş vatandaşlık hukuku ilke ve yaklaşımlarını içerdiği düşünülen Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi ile KKTC yurttaşlık hukuku karşılaştırıldığı zaman, KKTC mevzuatının bazı hususlarda Sözleşme ile uyumlu olduğu, bazı hususlarda ise Sözleşme’ye aykırı düzenlemeler içerdiği görülmüştür. Sonuç itibarıyla, Yurttaşlık Yasa Tasarısı’nın, Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi’yle uyumlaştırılmak suretiyle yasalaşması, KKTC yurttaşlık hukukunun çağdaş ilke ve yaklaşımları barındırması anlamına gelecektir.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- AYBAY, Rona, ÖZBEK, Nimet, *Vatandaşlık Hukuku*, 4. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2015.
- BAHADIR, Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 3. Baskı, Beta, İstanbul 2013.
- BERKİ, Osman Fazıl, *Türk Vatandaşlığı Hukukunda Toprak Esasının Gelişmesi* (Toprak Esası), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 27, S. 1, 1970.
- BERKİ, Osman Fazıl, *Vatansızlık* (Vatansızlık), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 1, 1948.
- DOĞAN, Vahit, ODABAŞI, Hasan, *Yargı Kararları Işığında Vatandaşlık ve Yabancılar Hukuku*, Seçkin, Ankara 2004.
- DOĞAN, Vahit, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 12. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2015.
- DOLUNAY, Ayhan, *Vatandaşlık Hukuku Temel İlkelerinin Türk Hukuku ve Kıbrıs Türk Hukuku Açısından Değerlendirilmesi*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 122, 2016.
- GÜNGÖR, Gülin, *Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi* (Avrupa), Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Prof. Dr. Yılmaz Altuğ'a Armağan, C. 17-18, S. 1-2, 1997-1998.
- GÜNGÖR, Gülin, *Vatansızlığın Azaltılmasına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Bazı Hükümlerinin 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu Üzerindeki Etkisi* (Vatansızlık), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 63, S. 3, 2014.
- GÜNGÖR, Gülin, *Tâbiyet Hukuku, Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler-Şeyler* (Tâbiyet), 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2016.
- NOMER, Ergin, *Türk Vatandaşlık Hukukunun Genel İlkeleri* (İlkeler), Vatandaşlık ve Yabancılar Hukuku Alanında Gelişmeler (Bilimsel Toplantı), AÜHF/İÜHF/Deutsch-Türkische Juristenvereinigung, İstanbul 2000.
- NOMER, Ergin, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (Vatandaşlık), 21. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2015.
- PERÇİN, Gizem Ersen, *Kuzey Kıbrıs ve Türk Vatandaşlık Hukuklarına İlişkin Bir Karşılaştırmalı Hukuk Çalışması*, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Y. 7, S. 27, 2016.

TANRIBİLİR, Feriha Bilge, *Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi ve Türk Hukuku*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Prof. Dr. Ergin Nomer'e Armağan, C. 22, S. 2, 2002.

TİRYAKİOĞLU, Bilgin, *Multiple Citizenship and its Consequences in Turkish Law*, Ankara Law Review, Vol. 3, No. 1, 2006.

TURHAN, Turgut, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yurttaşlık Yasasında Evlenmenin Vatandaşlığa Etkisi ve Kadın* (Evlenme), Kadın/Woman 2000, C. I, S. 1, 2000.

TURHAN, Turgut, *Kıbrıslı Türklerin Vatandaşlığının Kısa Tarihi* (Tarih), Prof. Dr. Turgut Turhan, Ada Yazıları (2007-2009), Yetkin, Ankara 2010.

TURHAN, Turgut, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yurttaşlık Hukuku* (KKTC), Turhan Kitabevi, Ankara 2002.

TURHAN, Turgut, TANRIBİLİR, Feriha Bilge, *Vatandaşlık Hukuku*, 3. Baskı, Yetkin, Ankara 2012.

Çevrimiçi Kaynaklar

Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, European Treaty Series - No. 5, Rome, 4.XI.1950, <www.echr.coe.int/Document/Convention_ENG.pdf> (Erişim Tarihi: 07.12.2015).

European Convention on Nationality, European Treaty Series – No. 166, Strasbourg, 6.XI.1997, <<http://www.unhcr.org/451790842.pdf>> (Erişim tarihi: 07.12.2015).

Explanatory Report to the European Convention on Nationality, Strasbourg, 6.XI.1997, <<http://www.coe.int>>(Erişim tarihi: 01.11.2016).

KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı, <www.cm.gov.nc.tr/Yasalar/yurttaslik.docx> (Erişim Tarihi: 06.04.2017).

Tesis Anlaşması D Eki,

<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d01/c034/mm_01034039ss0387.pd> (Erişim Tarihi: 26.07.2016).

Universal Declaration of Human Rights, General Assembly Resolution 217A, Paris, 10.12.1948, <www.un.org/en/universal-declaration-human-rights> (Erişim Tarihi: 06.04.2017).

1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası, <<http://www.kktcb.org/upload/pdf/77826.pdf>> (Erişim Tarihi: 26.07.2016).

36/1954 Sayılı Evlât Edinme Yasası, <www.mahkemeler.net> (Erişim Tarihi: 27.07.2016).

15/1955 Sayılı Evlilik Dışı Çocuklar Yasası, <www.mahkemeler.net> (Erişim Tarihi: 22.07.2016).

25/1993 Sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası, <<http://www.mahkemeler.net>> (Erişim Tarihi: 10.06.2016).